

TEMALARIN ÖĞRETİMİNDE ŞİİR DİLİNDEN YARARLANMA: ÂŞIK VEYSEL ÖRNEĞİ*

Yıldız YENEN AVCI**

Geliş Tarihi: Ocak, 2017

Kabul Tarihi: Ekim, 2017

Öz

İster ölçülü ister serbest olsun, tek dizeden veya sayfalar dolusu bölümlerden oluşsun kaynağını duyguların gücünden alan kendine özgü ve kendini özgü bir söyleyişi ile insanı ilgilendiren hemen her konuda yazılabilen şiir; hem edebî zevkin oluşmasına yardımcı olan bir yazı türü; hem de bireyin olumlu davranış kazanmasında etkili olan bir eğitim aracıdır. Nitekim şiirin Türkçe Öğretim Programı'nda zorunlu türler arasında gösterilmiş olması bu savın doğruluğunu destekler niteliktedir.

Bu çalışmada Âşık Veysel'in şiirleri Türkçe Öğretim Programı'nda belirtilen tema ve alt temalar çerçevesinde incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle çocukların sevebileceği şiirlerin nitelikleri üzerinde durularak şiirlerin bu ölçütlere uygunluğu araştırılmış, sonrasında ise bu şiirlerde hangi tema ve alt temaların işlendiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Veriler, Doğan Kaya tarafından hazırlanan ve şairin bütün şiirlerini ihtiva eden "Âşık Veysel" (2011) isimli eserden hareketle elde edilmiştir. Araştırma sonucunda Âşık Veysel'in şiirlerinin Türkçe Öğretim Programı'nda belirlenen temaların bütünü (%100), alt temaların ise büyük bir çoğunluğunu (%73.73) destekleyecek, şiir eğitimine ve sevgisine katkıda bulunacak bir özellik sergilediği görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Âşık Veysel, Türkçe Öğretim Programı, şiirler, tema ve alt temalar.

UTILIZING POETRY LANGUAGE IN TEACHING OF THE THEMES: ÂŞIK VEYSEL EXAMPLE

Abstract

Poetry, which can be written in almost every subject, whether it is in meter or free, single-stringed, or pages-full of sections, which takes its source from the power of emotions, is a type of writing that helps to create literary pleasure; as well as an educational tool that is effective in achieving an individual's positive behavior. As a matter of fact, poetry supports the correctness of this possible argument that has been shown among compulsory species in the Turkish Curriculum.

In this study, the poems of Âşık Veysel were examined within the framework of the themes and sub-themes mentioned in the Turkish Curriculum. For this purpose, firstly the qualities of the poems that children can love can be emphasized and the appropriateness of the poems to these criteria was investigated. After that, it was tried to determine which themes

* Bu çalışma, 11-14 Mayıs tarihlerinde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde düzenlenen USOS XV. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr.; Millî Eğitim Bakanlığı, y_yenen@hotmail.com.

and sub themes were processed in these poems. The data was obtained from Doğan Kaya's "Âşık Veysel" (2011), which contains all the poems of the poet.

As a result of the research, it was seen that Âşık Veysel's poems had a feature which would support the whole of the themes (%100) determined in the Turkish Curriculum and a great majority of the sub-themes (%73.73) and contribute to poetry education and the love for poetry.

Keywords: Âşık Veysel, Turkish Curriculum, poems, themes and sub-themes.

Giriş

Edebiyat doğuştan getirilen güzellik duygusunu harekete geçirilmesi, geliştirilmesi ve ileriki yaşlara taşınması için önemlidir; çünkü edebî metinler önce taşıdıkları ses ve ritimle çocuğun ilgisini çeker (Şimşek ve Yakar, 2012: 41). Türkçe Sözlük'te "Zengin imgelerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan yazınsal anlatım biçimi" (Dil Derneği, 1999: 1259) olarak tanımlanan şiirin yazınsal türler içinde gerek yapısından ve gerekse dilsel dokusundan dolayı ayrı bir yeri vardır (Özdemir, 2013: 195). Şiirin kendine özgü bir dile, duygusal yoğunluğa ve düşsel olarak kurgulanmış bir dünyaya sahip olması, duygu, düş ve özelemlerden oluşması, çocukların dil becerilerini geliştirmelerinde, sözcüklerin sihrini ve dilin matematiğini kavramasında kolaylık sağlaması onu önemli bir araç yapmıştır (Güleryüz, 2003: 239). Şiirin amaç ve araç olarak kullanımı, diğer edebî türlerden farklı ve özel bir yere sahiptir; çünkü şiir çocuğun hayal dünyasındaki zenginlikle eş değerdir. Bu yüzden şiirin özünde çocuğun ve çocukça bir dünyanın saflığı ve temizliği vardır (Yalçın ve Aytaş, 2012: 207). Şiir okumanın okuyucuya pek çok fayda sağlamaktadır. Bunlar "Ana dili sevgisi ve sanatsal bir derinlik kazandırmak, Yaratıcılık ve hayal gücünü geliştirmek, Sözlü ifade gücünü geliştirmek, Ulusal ve evrensel değerlere ulaşmak" (Güleryüz, 2003: 241-242) olarak sıralanabilir.

Kıbrıs'a göre şiirlerde yer alan ölçü, uyak ve durak gibi nitelikler doğuştan var olan ritim duygusunun gelişmesini sağladığı için eğitimin vazgeçilmeyecek bir ögesidir. Çocuklar gelişimlerinin her döneminde ulus, yurt ve insanlık sevgisinin kazandırılmasında, iyiden ve güzelden yana bir tutum takınılmasında, anadili sevmesinde ve bu konuda bilinçlenmesinde düz yazıdan daha etkili olan şiiri okuma ve ezberleme etkinliklerini severek yerine getirirler (2006: 102). *Çocuklara sunulan şiirlerin yazınsal ve biçimsel özellikleri, çocukların şiir diliyle etkili iletişimini belirleyen temel değişkenlerdir* (Sever, 2013: 148). Şiirin'e göre halk edebiyatı ve folklor ürünleri mücerret kavramlar ihtiva eden divan edebiyatına nazaran çocuğun dünyasına daha uygundur. Tabiatla iç içe olan, halkın günlük yaşayışından izler taşıyan, eğitici, öğretici ve eğlendirici olan halk edebiyatı ürünleri bir yandan kültür motiflerinin benimsetilip yaşatılması öte yandan çocuğun içinde yaşadığı toplumun duyarlılıklarını kazandırması bakımından önemlidir (1997: 390). Türk edebiyatı bu yönden zengin kaynaklara sahiptir ve birçok konuda

yazdığı dizeleriyle bu kaynağı besleyen halk şairlerimizden biri de Âşık Veysel'dir. Alptekin'e göre (2009: 1) Türk saz şiirinin 20. yüzyıldaki en büyük temsilcisi Âşık Veysel, Yunus Emre düşüncesiyle yaratılmışı Yaradan'dan ötürü seven ve Türkçeyi en güzel kullanan şairlerimizdendir. Veysel'in şiirlerini konularına göre tasnif eden ve on beş başlığa –Aşk, Tabiat, Fikri, Dert, Taşlama-Ergi-Eleştiri, Dinî-Tasavvufî-Mistik, Millî, Kendisiyle İlgili, Ünlü Kişiler, Kuruluş-Tesis, Gurbet, Gönül, Yurt-Belde, Öğüt, Fanilik, Zümre- ulaşan Kaya (2011: 79-80) ise konu zenginliğinin, konulara yaklaşımının ve onları şiirlerinde ele alıp yansıtabilme gücünün şairi halka yaklaştırdığını ifade eder.

Şairin insanı ilgilendiren hemen her konuda kalemini ustaca kullanmasının yanı sıra karakteri de eğitim sürecinde rol model olacak düzeydedir. Henüz çocuk yaşta gözlerini kaybetmesine rağmen hayata küsmek bir yana yaşam sevincini hep canlı tutması, yeni ve güzel eserler vermeyi kendine ilke edinmesi kişilik gelişimi bakımından da eğitime konu olacak bir durumdur. Bu açıdan düşünüldüğünde Âşık Veysel'i yalnız sanatı ile değil, engelleri aşan azim ve iradesiyle de üzerinde durulmaya değer şahsiyet olarak görmek mümkündür.

Amaç

Bu çalışmada sazı ve sözüyle geniş kitlelere ulaşmayı başarmış sanatçılarımızdan olan, yaşadığı dönemde ve ölümünden sonra şiirleri dillerden düşmeyen, hatta bir kısmı ders kitaplarına alınmış olan Âşık Veysel'in şiirleri Türkçe Öğretim Programı'nda (2006) belirtilen temalar çerçevesinde incelenmiş ve bu şiirlerin ana tema ve alt temaları destekleme durumu araştırılmıştır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Âşık Veysel'in şiirleri programda belirtilen ana temaları desteklemekte midir?
2. Âşık Veysel'in şiirleri programda belirtilen alt temaları desteklemekte midir?
3. Âşık Veysel şiirlerinde en çok hangi ana ve alt temalara yer vermiştir? Şiirlerde ana ve alt temaların bulunma sıklığı nedir?
4. Âşık Veysel'in eserleri şiir eğitimine katkı sağlamakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Türkçe Öğretim Programı'nda (MEB, 2006: 57) yer verilmesi gereken türler arasında görülen şiirin hangi metinler aracılığıyla öğretilmesi gerektiği son derece önemlidir; çünkü estetik zevkin gelişiminden değer yargılarının oluşumuna kadar pek çok konuda bu kaynaklar belirleyici bir rol üstlenir. Literatüre bakıldığında şiirin işlevindeki kazanımlara karşın bu türün eğitim aracı olarak kullanılmasına yönelik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir:

Açık Önkaş “Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Şiirin Yeri” (2009: 1-12) makalesinde bu kitaplarda yer alan şiir bölümlerini inceleyip karşılaştırmalar yaparak bölümlerin yeterliliği konusunda değerlendirmelerde bulunmuştur. Küçükavşar ve Hasırcı’nın (2013: 57-76) Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin çocuğa görelilik ilkesi bakımından yaptığı incelemede şiirlerin kısmen çocuğa göre olduğu ve çocuk gerçekliği ilkesinin pek gözetilmediği tespit edilmiştir. Kaya (2013: 49-96) “Okuma-Yazma Öğretiminde Şiir” adlı makalesinde şiirden yararlanma konusunda öğretmenlere uygulama önerilerinde bulunur. Temaların öğretimine yönelik olarak ise Baş’ın (2011: 175-200) çalışması örnek gösterilebilir. Araştırmacı İlköğretim Yüz Temel Eser’in içerisinden seçilmiş, 84 (seksen dört) adet örneklem üzerinde ana tema ve alt temaların istatistiğini yapmış, değerlendirmelerde bulunmuştur. Baş’a göre İlköğretim Yüz Temel eser, alt tema açısından zengin bir birikime; sadece Türkçe derslerinde değil, diğer derslerde de yararlanabilecek bir içeriğe sahiptir. Bu çalışmada ise Âşık Veysel’in şiirlerinin Türkçe Öğretim Programı’nda belirtilen ana tema ve alt temalara uygunluğu araştırılmıştır. Âşık Veysel üzerine pek çok çalışma yapılmış olmasına rağmen (Günay, 1993; Yıldırım, 2004; Apaydın, 2005; Araz, 2008; Coşkun Elçi, 2009; Yenen, 2010; Bulut, 2013; Özkan, 2014; Tek, 2016) şairin şiirlerinin eğitimdeki yaklaşımlar çerçevesinde incelenmemiş olması, literatürün şiir türünün eğitime olan katkılarını örnekleyecek çalışmalar bakımından yeterli olmaması ve temalar üzerine yapılan çalışmaların yok denecek kadar az olması bu çalışmayı gerekli kılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma bir durum çalışmasıdır ve bütüncül tek durum desenindedir. Yıldırım ve Şimşek’e göre (2013: 326) bütüncül tek durum çalışmasında tek bir analiz birimi (bir birey, bir kurum, bir program vb.) vardır. Amaç belirli durumlara ilişkin sonuçlar ortaya koymaktır.

Veri Toplama Aracı

Veriler, Doğan Kaya tarafından hazırlanan “Âşık Veysel” (2011) isimli eserden hareketle elde edilmiştir. Kaya Âşık Veysel’in en çok şiirinin yer aldığı *Dostlar Beni Hatırlasın* (Oğuzcan, 1973) eserine farklı kaynaklardan tespit ettiği 22 şiirini de katmak üzere toplam 180 şiire ulaşmıştır. Kaya’nın çalışması şairin şiirlerini ihtiva eden en kapsamlı eser olma özelliği taşımaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek’e göre (2013: 256) elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlandığı betimsel analizde verilerin açıklanması, yorumlanması, neden-sonuç ilişkisi

içinde irdelenerek sonuçlara ulaşılması amaçlanmaktadır. Verilerin analizinde sıklık (s) ve yüzde (%) hesapları kullanılmış, bunlara ilişkin yorum ve açıklamalara yer verilmiştir. Veri kaynağının sahip olduğu kapsam genişliği, verilerin alıntılarla desteklenmesi ve nicel ifadelere dönüştürülmesi çalışmanın güvenilirliğini ve geçerliği sağlayan unsurlardır. Derste işlenecek konuların temalara uygunluğunun dikkate alındığı Türkçe Öğretim Programı'nda (MEB, 2006: 58-60) toplam on dört tema (14) ve bu temalar altında sıralanmış olan yüz on sekiz (118) alt tema bulunmaktadır. Bu temalar sırasıyla şöyledir: Sevgi (6 Alt Tema), Millî Kültür (8 Alt Tema), Toplum Hayatı (8 Alt Tema), Okuma Kültürü (5 Alt Tema), İletişim (9 Alt Tema), Hak ve Özgürlükler (7 Alt Tema), Kişisel Gelişim (12 Alt Tema), Bilim ve Teknoloji (4 Alt Tema), Alışkanlıklar (5 Alt Tema), Zaman ve Mekân (9 Alt Tema), Duygular (15 Alt Tema), Doğa ve Evren (15 Alt Tema), Güzel Sanatlar (8 Alt Tema), Kavramlar ve Çağrışımlar (7 Alt Tema).

Bulgular ve Yorum

Âşık Veysel'in şiirlerinde tespit edilen ana tema ve alt temaların sıklıkları tablolarda gösterilmiş, bulgulara ilişkin yorum ve açıklamalarda bulunulmuştur:

1. Tema: Sevgi

Tablo 1: Şiirlerde Sevgi Temasıyla İlgili Alt Temaların Sıklık Düzeyi

Ana Tema	Alt Tema	s	Temaların Hangi Şiirlerde Bulunduğu	Toplam s-%
Sevgi	İnsan Sevgisi	8	Veysel- Kul Ahmet, Mehmet Tecer'e Ninni, Kıyamam, Sen Bir Çiçek Olsan Ben Bir Yaz Olsam, Sen Olmasan, Mevsimler İçinde Baharsın Yârim, Kanaat, Ala Gözülü Benli Dilber	17 %7.76
	Aile Sevgisi	2	Ayrılmazdım Enstitüden Yuvadan, Anama	
	Vatan Sevgisi	2	Vatan Sevgisini İçten Duyanlar, Olaydım Cephede Kahraman Asker	
	Millet Sevgisi	4	Vatan Sevgisini İçten Duyanlar, Köprü, Taşlama II, Türk'üz Türk'ü Çağırırız	
	Bayrak Sevgisi	1	Vatan Sevgisini İçten Duyanlar	
	Dil Sevgisi	-		

Âşık Veysel, Sevgi teması altında İnsan Sevgisi (8), Aile Sevgisi (2), Vatan Sevgisi (2), Millet Sevgisi (4) ve Bayrak Sevgisi'ne (1) yer verir. Sevgi teması belirtilen alt temalar çerçevesinde toplam 17 şiirde ele alınmıştır. Bütün temalar içinde % 7.76'lık bir dilime sahip olan bu temanın altında sıralanan başlıkların %88.33'ü şiirlerde geçmektedir.

İnsan Sevgisi: Âşık Veysel şiirlerinde sevgiliye duyduğu hisleri sık sık dile getirse de aslında o tüm insanları kucaklayan hümanist bir anlayışa sahiptir. "VEYSEL bırak bülbül gülü/Artık insandır sevgili" (Kaya, 2011: 359) dizelerinde belirtildiği gibi insan sevgisinin

sevgiliye duyulan sevginin ötesinde bir sevgi olduğunu ve ruhsal olgunluğun birer işareti olarak gördüğünü anlatır.

Aile Sevgisi: Veysel davet üzerine köy enstitüsüne gelir ve sözleriyle buradaki insanları mutlu eder. Şair enstitüde keyifli vakit geçirse de baba olmanın sorumluluğuyla evine dönmesi gerektiğini düşünür; çünkü çocukları gül gibi burnunda tutmaktadır:

“Bin iki yüz çocuk burada benim

Altı yavrum bekler sılada benim

Nedir bu çektiğim arada benim

Gül gibi burnuna kokanlarım var” (Kaya, 2011: 287)

Veysel’in “Anama” (Kaya, 2011: 229) şiiri aile sevgisinin anlatıldığı şiirlerin başında gelmektedir. Şair çocukları için her türlü cefaya göğüs geren bu insanların hakkının kolay ödenmediğini belirtir. Veysel azığı sırtında, orağı elinde taşlı tarlalarda kendini avutan, her halini gözlemleyip büyüdüğünü sevinçle karşılayan, ona doğruyu ve güzeli öğreten anasının aynı zamanda kendisinin ilk öğretmeni olduğunu belirtir.

Veysel, *vatan ve millet sevgisini* birlikte ele alır. “Her ferdin hakkı var bizimdir vatan / Babamız, dedemiz döktüler al kan” (Kaya, 2011: 217) dizeleriyle bu topraklarda yaşayan ve bir bedel ödemek zorunda kalmış her insanın vatan üzerinde hakkı olduğunu, vatana duyulan sevgi ve bağlılığın da en güzel şekilde ona hizmet ederek gerçekleşebileceğini anlatır. Ülkesi için çalışan, onu kalkındıran her insanı takdir ettiğini belirten Veysel’in övünerek bahsettiği kavramlardan bir diğeri ise ay yıldızlı bayrağıdır.

2. Tema: Millî Kültür

Tablo 2: Şiirlerde Millî Kültür Temasıyla İlgili Alt Temaların Sıklık Düzeyi

Ana Tema	Alt Tema	s	Temaların Hangi Şiirlerde Bulunduğu	Toplam s-%
Millî Kültür	Geleneksel Sanatlarımız	1	Çarık-Mes Konuşması	11 %5.02
	Türk Büyükleri	7	Ağlayalım Atatürk’e, Cumhuriyet Destan, Mevlâna’yı Ziyaret, Hacı Bektaş, Halkevi I-II, On Dokuz Mayıs’ta Parlayan Zafer	
	Türk Müziği	2	Her Türlü Nesneye Aşkınsın Gönül, Halkevi I	
	Zanaatlar	1	Seksen Yıllık Ömrü Biraz Düşünek	
	Seyirlik Oyunlar	-		
	Spor	-		
	Oyunlar	-		
Bayramlar	-			

Âşık Veysel, Millî Kültür teması altında Geleneksel Sanatlarımız (1), Türk Büyükleri (7), Türk Müziği (2) ve Zanaatlar (1) konularına verir. Millî Kültür teması bu başlıklar çerçevesinde toplam 11 şiirde ele alınmıştır. Bu konu alt temaları karşılama bakımından %50'lik, bütün temalar içinde ise %5.02'lik bir orana sahiptir.

Türk Büyükleri: Veysel'in şiirlerinde birçok Türk büyüğünün ismi geçmektedir. Bunların başında Atatürk gelmektedir. Ağlayalım Atatürk'e (Kaya, 2011: 173) şiirinde yeni bir devlet inşa eden ve devrimleriyle ülkesini medeni toplumlar arasına yükselten Atatürk'ün ölümünden duyduğu üzüntüyü dile getirir. Şair *Cumhuriyet Destanı* şiirinde "Hazreti Gazi" ya da "Gazi Paşa Hazretleri" diye hitap ettiği Atatürk'ün gösterdiği kahramanlıklardan ve yaptığı hizmetlerden dolayı ona müteşekkir olmamız gerektiğini "Haşa nankör olman davranımızdan" (Kaya, 2011: 262) dizesiyle belirtir.

Ruhsati, Pir Sultan Abdal, Mevlana ve Hacı Bektaş Veli şiirlerde adı geçen diğer Türk büyükleridir. Şair kerameti bol olan Hacı Bektaş Veli'nin eşliğine yüz sürdüğünü ve ondan bir hacette bulunduğunu "Bir arzuhal sundum Gani Hünkâr'e/Keremin ihsanın bol Hacı Bektaş" (Kaya, 2011: 320) dizeleriyle belirtir. Şair Mevlana'yı da ziyaret eder ve ondan kendisine merhamet etmesini ister. Her kul gibi kendinin de günahlarının olduğunu belirten Veysel, Mevlana'dan kendisini bağışlamasını ister:

"Merhamet et halime bak

Affeyle Allah aşkına" (Kaya, 2011: 148)

3. Tema: Toplum Hayatı

Tablo 3: Şiirlerde Toplum Hayatı İle İlgili Alt Temaların Sıklık Düzeyi

Ana Tema	Alt Tema	s	Temaların Hangi Şiirlerde Bulunduğu	Toplam s-%
Toplum Hayatı	Medeniyet	1	Hepimiz Bu Yurdun Evlatlarıyız	17 %7.76
	Birey ve Toplum	6	Gel Birlik Kavline Girelim Kardeş, Durum, Kardeşim, İşte Hile Sözde Yalan Olmasa, Ne Acayip Bir Zamana Uğradık, Kalmadı	
	Yardımlaşma	1	Nüzhet Çubukçu	
	Komşuluk İlişkileri	-		
	Küreselleşme	1	Dünya Geniş İdi Şimdi Daraldı	
	Dayanışma	1	Şaştım Kaldım	
	Dostluk	5	Toprak, Gecenin İlhamı, Dostlar Beni Hatırlasın, Yine Mi Ağladın Kirpikler Nemli, Selâm Yaz Dostlara	
	Konukseverlik	2	Gecenin İlhamı, Siz Sağ Olun Biz Selâmet Gidelim	

Âşık Veysel, Toplum Hayatı teması altında Medeniyet (1), Birey ve Toplum (6), Yardımlaşma (1), Küreselleşme (1), Dayanışma (1), Dostluk (5), Konukseverlik (2) alt

temalarına yer verir. Toplum Hayatı teması bu başlıklar çerçevesinde toplam 17 şiirde ele alınmıştır. Bütün temalar içinde ise %7.76'lık bir dilime sahip olan bu konunun alt temaları karşılama oranı %87.50'dir.

Medeniyet: Şiirlerde ilim, kültür ve teknolojiye önem vererek medeni ülkeler seviyesine çıkılması gerektiği belirtilir. Şair modern hayata yönelik yaşanan olumlu değişmelere dâhil olmamızı, onlardan ibret alıp yaramıza derman bulmamızı öğütleyerek geri kalmışlığın üzüntü ve utanç verici olduğunu vurgular:

“Herkes ilim deryasında yüzüyor

Çıkmış ayın çevresinde geziyor

Yazık bize yollarımız uzuyor

Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız” (Kaya, 2011: 346)

Birey ve Toplum: Şairin toplum hayatına yönelik en önemli telkini kimsenin kimseyi hor görmediği, farklılıkları ile kabul ettiği bir toplum düzenidir. Şair huzur ve barışın; ancak ötekileştirmenin ve ayrıştırmanın olmadığı bir düzende gerçekleşebileceğini dile getirir. “Gel Birlik Kavline Girelim Kardeş”, “Kardeşim” (Kaya, 2011: 254) eserleri insanlar arasındaki eşitliği anlatan önemli şiirlerden bazılarıdır. “Birlik çok tatlıdır benzer üzüme/İçip şerbetini duralım kardeş” (Kaya, 2011: 319) dizeleriyle birlik ve beraberlik konusunda önemli mesajlar veren şair insanların birbiriyle uğraşmasına bir türlü akıl erdirmez:

“Bakmaz mısın insanların işine

Kötülükler doğar peşi peşine

Mezhep kavgasına din dövüşüne

Sanki varıp sığmamışlar cennete” (Kaya, 2011: 169)

Yardımlaşma: Sivas Halkevi Başkanı Nüzhet Çubukçu şairin dişlerini herhangi bir para talebinde bulunmadan yaptırır. Çubukçu'nun karşılıksız desteği Veysel'i çok duygulandırır ve şu dizelerin yazılmasına vesile olur:

“VEYSEL kocaydım genceldim (gençleştim)

Bu dünyaya yeni geldim

Çok sağ olsun memnun kaldım

Nüzhet Çubukçu Çubukçu” (Kaya, 2011: 156)

Dayanışma'nın anlatıldığı örnek ise “Şaştım Kaldım” (Kaya, 2011: 232) şiiridir. Kar koşullarında rahat yolculuk yapsın diye Veysel’e bir cip tahsis edilir. Fakat Şarkışla ile köy arasında Ateşlibeli denilen mevkide cip kara saplanır ve Veysel araçtaki diğer kişilerle birlikte mahsur kalır. Cipte bulunan okul müdürü ortaokula haber gönderir ve oradakilerden yardım ister; bunu duyan öğrenciler apar topar yardıma koşar ve büyük bir dayanışma ile şairi kurtarır, ayrıca Veysel’i konuk da ederler.

Dostluk: Veysel gönlündeki sevgilinin yarattığı boşluğu gerçek dostluklarla gidermeye çalışır. Şairin kalbini teskin eden her varlık onun dostu olmaya adaydır. *Yine Mi Ağladın Kirpikler Nemli* şiiri hasta yatağında yatan Hukuk Profesörü Kemal Fikret Arık’a cevap niteliği taşımaktadır (Kaya, 2011: 275). Arık’a “Aziz Dostum” diye hitap eden şair, onun derdini paylaştığını belirterek hastaya moral vermeye çalışır:

“Yine mi ağladın kirpikler nemli
Dostum niçin giyinmişsin karalar
Çiğ düşmüş gül gibi yüzünden belli
Senin derdin bu sinemi yaralar” (Kaya, 2011: 275)

4. Tema: Okuma Kültürü

Tablo 4: Şiirlerde Okuma Kültürü İlgili Alt Temaların Sıklık Düzeyi

Ana Tema	Alt Tema	s	Temaların Hangi Şiirlerde Bulunduğu	Toplam s-%
Okuma Kültürü	Okuma Sevgisi	3	Dünya Bir Dolap Ki Durmadan Döner, Kader, Ayrılmazdım Enstitüden Yuvalardan	3 %1.37
	Okuma Alışkanlığı	-		
	Kitaplar	-		
	Süreli Yayınlar	-		
	Kütüphaneler	-		

Âşık Veysel, Okuma Kültürü teması altında yalnızca Okuma Sevgisi’ne (3) yer verir. Okuma Kültürü alt temaları karşılama bakımından %20’lik, bütün temalar içinde ise %1.37’lik bir orana sahiptir.

Okuma Sevgisi şiirlerde bu tema altında yer alan görülen başlıca konudur. Âşık Veysel’in yaşadığı dönemde görme özürlülerin gidebileceği bir okul yoktur. Bu yüzden çok arzu etmesine rağmen okula gidememiştir; ancak bilgisizlikle mücadele onun şiirlerinde öne çıkan konulardan biridir (Alptekin, 2009: 5-50). Şair ebeveynlerin ister kız, isterse erkek olsun çocuklarını okutmasını, ülkesine hayırlı evlatlar olarak yetiştirilmesini, “Düz oviden sarpa çekme kolunu/ Var mektebe okutsunlar oğlunu” (Kaya, 2011: 264) dizeleriyle salık verir.

“Aldırma Cahilin Kuru Lafına” şiirinde cahilliğin eleştirisini ve kültürlü olmanın önemini dile getiren şair “Cahil okur amma âlim olamaz / Kâmillik ilmini herkes bilemez” (Kaya, 2011: 300) sözleriyle boş, kuru bir okumayı kastetmediğini; insanı arifliğe yaklaştıran bir süreçten bahsettiğini belirtir. Bütün ömrü boyunca yüzünün gülmediğini, on üç kez hastaneye yattığını, yetmiş yedi yıllık ömrünün bir saniye gibi geçtiğini belirten şair tükenmez dertler içinde boğulsa da insan eğitimi konusunda kesin yargılara sahiptir. Okumak, çalışmak ve öğrenmek onun vasiyetindeki temel hükümlerdir.

“Vasiyetim size budur ölmeden

Oku çalış öğren ölene kadar” (Kaya, 2011: 289)

5. Tema: İletişim

Tablo 5: Şiirlerde İletişim Temasıyla İlgili Alt Temaların Sıklık Düzeyi

Ana Tema	Alt Tema	s	Temaların Hangi Şiirlerde Bulunduğu	Toplam s-%
İletişim	İnsanlarla İletişim	2	Ayrılmazdım Enstitüden Yuvadan, Ben O Yâr İle Konuştum	13 %5.94
	Uluslararası İletişim	2	Bir Softaya, Mektup Yâre Selamımı Ulaştır	
	Kültürel İletişim	1	Aldırma Cahilin Kuru Lafına	
	Bilgi İletişimi	2	Uyan Bu Gafletten, Hepimiz Bu Yurdun Evlâtlarıyız	
	Aile İletişimi	1	Dünya Deniş İdi Şimdi Daraldı	
	Öğrenci Öğretmen İletişimi	1	Köy Enstitülerine	
	Diğer Canlılarla İletişim	2	Uyandım Kuşların İnce Sesine, Bizim Eller Yaylasına Yürümüş	
	Kitle İletişim Araçları	1	Bir Softaya	
	İletişim Becerileri	1	Bir Softaya	

Âşık Veysel, İletişim teması altında İnsanlarla İletişim (2), Uluslararası İletişim (2), Kültürel İletişim (1), Bilgi İletişimi (2), Aile İletişimi (1), Öğrenci Öğretmen İletişimi (1), Diğer Canlılarla İletişim (2), Kitle İletişim Araçları ve İletişim Becerileri (2) alt temalarına yer verir. İletişim teması bu başlıklar çerçevesinde toplam 13 şiirde ele alınmıştır. İletişim, alt temaları karşılama bakımından %100 ‘lük, bütün temalar içinde ise %5.94’lük bir orana sahiptir.

İnsanlarla İletişim: Veysel’in gerek aile fertleriyle gerekse diğer insanlarla güçlü bir iletişimi bulunmaktadır. Davet edildiği her yerde sevilip sayılan ve bırakılmak istenmeyen şair ailesi ile hayranları arasında duygusal bir ikilem içine girer. Çünkü her iki tarafta da gönlünü gönlüne bağladığı sevenleri vardır:

“Ayrılmazdım enstitüden yuvadan

Sılada yoluma bakanlarım var

Şarkıyla tarafı bizim diyardan

Gönlümü gönlüne takanlarım var”

Aile İletişimi: Veysel zamanın değişmesiyle birlikte değerlerin zayıfladığını anlatır. Aile bireyleri arasındaki iletişimin yerini kopukluğun, saygı ve sevginin ise ilgisizliğin aldığını “Ne oğluna güven ne de kızına/ Doğru söylen kulak vermez sözüne” (Kaya, 2011: 222) dizeleriyle vurgular.

Diğer Canlılarla İletişim: Tabiata düşkün olan ve her değişimi dikkatle gözlemleyen şair kuşların ince sesine uyanır, onların sevinç çığlıklarını da inlemelerini de fark eder. Baharda çağlayan bulanık suların durmadan kendini taşlara vurması, eşinden ayrılan geyiğin feryadı şairin dikkatinden kaçmaz:

“Uyandım kuşların ince sesine

Seherde birlikte iniler durur

Ses verdim sesine bilircesine

Aşığın derdini yeniler durur” (Kaya, 2011: 317)

Kitle İletişim Araçları: Veysel’in “Burda söylen Washinton’da duyulur” (Kaya, 2011: 315) sözüyle kitle iletişim araçlarında yaşanan gelişmeleri yakından takip ettiği görülmektedir. Şair yaşadığı çağa uygun olarak radyo, telgraf, telefon gibi teknolojik araçları kullansa da onun en çok tercih ettiği iletişim yolu mektuptur. Bazen bir selam, bazen bir sitem, bazen de özlem dolu bir yakarış mektubun satırlarına işlenir:

“Mektup ile konuşalım bir zaman

Mektup yâre selamımı ulaştır” (Kaya, 2011: 304)

İletişim Becerileri: Veysel ağızdan çıkan her sözün tartıldıktan sonra söylenmesi gerektiğini belirterek düşünerek konuşma, yerinde konuşma becerilerine temas eder. Boş konuşmaların iletişimsizliğe neden olabileceği gibi kavgaya da yol açabileceğini ifade eder. Ayrıca iletişimde kültür ve bilgi denklığıne vurgu yapar. Özellikle “Manasız mantıksız kem laf sarf etme” (Kaya, 2011: 316) ye eğilimli insanların iletişimin önündeki en büyük engel olduklarını “Cahil ile sohbet etmek zor olur/ Kulağı sağırdır gözü kör olur / Her sözünde kavga niza var olur” (Kaya, 2011: 315) sözleriyle belirtir.

6. Tema: Hak ve Özgürlükler

Tablo 6: Şiirlerde Hak ve Özgürlükler İle İlgili Alt Temaların Sıklık Düzeyi

Ana Tema	Alt Tema	s	Temaların Hangi Şiirlerde Bulunduğu	Toplam s-%
Hak ve Özgürlükler	Bireysel Haklar	2	Kardeşim, Senlik Benlik Nedir Bırak	9 %7.76
	İnsan Hakları	2	Halkevi I ve II	
	Eğitim Hakkı	1	Köy Enstitülerine	
	Çocuk Hakları	-		
	Hasta Hakları	2	Hastane I ve II	
	Hakkını Savunma	1	Taşlama II	
	Özgürlükler	1	Senlik Benlik Nedir Bırak	

Âşık Veysel, Hak ve Özgürlükler teması altında Bireysel Haklar (2), İnsan Hakları (2), Eğitim Hakkı (1), Hasta Hakları (2), Hakkını Savunma (1) ve Özgürlükler (1) alt temalarına yer verir. Hak ve Özgürlükler teması bu başlıklar çerçevesinde toplam 9 şiirde ele alınmıştır. Hak ve Özgürlükler başlığı, alt temaları karşılama bakımından % 85.91'lik, bütün temalar içinde ise % 4.11'lik bir orana sahiptir.

İnsan Hakları: Veysel toplumun ortak malı olan, halk evlerinin birer “eşitlik, hürriyet, demokrasi” (Kaya, 2011: 161) yuvası olduğunu vurgular. İlim ve irfanla dolu olan bu kurumlar her kesimden insana eğitim, çalışma imkânı sunarak fırsat eşitliğine hizmet etmekle kalmaz düşkünlere de yardım eder. Şair toplumun her kesimini kucaklayan bu yapıları “Halkın evi Hakk’ın evi” (Kaya, 2011: 205) ifadesiyle birer kutsal mekân gibi görür.

Eğitim Hakkı: Halkevleri gibi toplumun eğitim hizmetini yerine getiren bir diğer kurum ise köy enstitüleridir. Âşık Veysel, Sivas Millî Eğitim Müdürü Ahmet Kutsi Tecer’in yardımıyla çeşitli köy enstitülerinde birer yıl saz öğretmenliği yapar; değişik zaman dilimlerinde de buralarda konserler verir (Alptekin, 2009: 15-16). Bu okullarda okuyan öğrencileri sık sık ziyaret eden Veysel böylelikle kurumu daha yakında görme şansına ulaşır. Şair her çiçekten balın olduğu bir kovana benzettiği enstitünün; öğrencileri yetenekleri doğrultusunda yetiştirdiğini, hayata en iyi şekilde hazırladığını belirtir.

“Hocaları dersin vermiş okutmuş

Var olsun bu gençler duyduğun tutmuş

Kimi deniz gibi ırmaklar yutmuş

Kimi yağmur olur coşar sel yapar” (Kaya, 2011: 282)

Hasta Hakları: Yaşadığı sağlık sorunlarından dolayı birçok kez hastaneye yatmış olan Veysel; doktor ve hemşirelerin üzerine düşen sorumlulukları en iyi şekilde yerine getirdiğini belirterek hasta kişilerin bu kurumlara gelerek devletin sunduğu sağlık hizmetinden yararlanması gerektiğine vurgu yapar:

“Bu hastahänenin şu meziyeti

Hekimin hastaya hüsnüiyeti

Türlü dertten kurtarıyor milleti

Sakin ol nankörlük etme dediler” (Kaya, 2011: 297)

7. Tema: Kişisel Gelişim

Tablo 7: Şiirlerde Kişisel Gelişim İle İlgili Alt Temaların Sıklık Düzeyi

Ana Tema	Alt Tema	s	Temaların Hangi Şiirlerde Bulunduğu	Toplam s-%
Kişisel Gelişim	Kendini Tanıma	4	Dünya Bir Dolap Ki Durmadan Döner, Gönül Sana Nasihatım, Gönül Senin İle Gel Konuşalım, Bir Küçük Dünya Var İçimde Benim	17 %7.76
	Kendine Saygı	1	Bir Küçük Dünya Var İçimde Benim	
	Kişilik Tipleri	1	Galiba Dünyanın Sonuna Kaldık	
	Empati	1	Yine Bir Acı Ses Duydu Kulağım	
	Sorumluluk	4	Dünya Bir Dolap Ki Durmadan Döner, Tarlam, Seksen Yıllık Yolu Biraz Düşünek, Uyan Bu Gafletten	
	Sosyal Gelişim	1	Köy Enstitülerine	
	Olumlu Düşünme	1	Köy Enstitülerine	
	Meslek Seçimi	1	Kulak Ver Sözüme Dinle Vatandaş	
	Karar Verme	-		
	Başarı	1	Kulak Ver Sözüme Dinle Vatandaş	
	Girişimcilik	1	Kulak Ver Sözüme Dinle Vatandaş	
Öz Eleştirisi	1	Şu Dünyaya Geldim Ne Oldu Kârım		

Âşık Veysel, Kişisel Gelişim teması altında Kendini Tanıma (4), Kendine Saygı (1), Kişilik Tipleri (1), Sosyal Gelişim (1), Meslek Seçimi (1), Empati (1), Sorumluluk (4), Olumlu Düşünme (1), Başarı (1), Girişimcilik (1) ve Öz Eleştirisi (1) alt temalarına yer verir. Bu tema, alt temaları karşılama bakımından % 91.67’lik, bütün temalar içinde ise % 7.76’lık bir orana sahiptir.

“Şaşma Gönül Doğru Yoldan” ve “Taşlama” şiirleri Veysel’in erdemli insanın niteliklerini betimlediği ve kişilik gelişimine yönelik telkinlerde bulunduğu örneklerden bazılarıdır. Veysel; hırsızlık yapan, rüşvet alan veya veren, kul hakkı yiyen, işine hile karıştıran, insanlar arasında fitne fesat tohumları eken, toplumun dirlik düzenini bozan, kendine benzemeyen insanlara hor bakan, yalan söyleyen kişilerin “Herkes ektiğini çeksin” (Kaya, 2011:

272) dizesiyle bundan kaçamayacaklarını belirtir ve insanları karakterli olmaya davet eder. Şaire göre doğru yoldan ayrılmamak insanı her iki cihanda mutlu eder.

Kendini Tanıma: Hayal kırıklığı yaşamamak ve pişmanlık duymamak için atacağımız adımlara dikkat edilmesi gerektiğini belirtir. Şair, bunlara karşı durmanın en iyi yollarından birinin kendini tanımak, bilgi ve kültür düzeyini artırmak olduğunu “Atın arık ise çıkma yarışa/ Kafan çürük ise girme her işe/ Kolun kırık ise girme dövüşe” (Kaya, 2011: 264) dizeleriyle anlatır.

Olumlu Düşünme: Veysel insanoğlunun isterse her işi başarabileceğine, bu konuda gayret ve imanın kendine yardımcı olacağına inanır.

“İnan ki her işi başarır insan

İnsana yoldaştır gayretle iman” (Kaya, 2011: 282)

Öz Eleştiri: “Şu Dünyaya Geldin Ne Oldu Kârım” adlı şiirde Veysel günlerini gaflet içinde geçirdiğini belirterek öz eleştiride bulunur. Bu ruh halinden kurtulmak için çeşitli arayışlara giren şair çözümü “Çalışıp yaklaşan hakiki yâre/ Geçirir gününü saadet içinde” (Kaya, 2011: 160) dizelerinde belirttiği gibi “çalışmak” kavramında bulur.

8. Tema: Bilim ve Teknoloji

Tablo 8: Şiirlerde Bilim ve Teknoloji İle İlgili Alt Temaların Sıklık Düzeyi

Ana Tema	Alt Tema	s	Temaların Hangi Şiirlerde Bulunduğu	Toplam s-%
Bilim ve Teknoloji	İletişim Araçları	2	Mektup Yâre Selamımı Ulaştır, Yeni Mektup Aldım Gül Yüzlü Yardan	4 %1.83
	Bilgisayar		-	
	Buluşlar	1	Okul I	
	Teknoloji ve Hayat	1	Dünya Deniş İdi Şimdi Daraldı	

Âşık Veysel, Bilim ve Teknoloji başlığı altında İletişim Araçları (2), Buluşlar (1), Teknoloji ve Hayat (1) alt temalarına yer verir. Toplam 4 şiirde ele alınan Bilim ve Teknoloji, alt temaları karşılama bakımından % 75’lik, bütün temalar içinde ise % 1.83’lük bir orana sahiptir.

Şair genel kültür bilgisi yönünden oldukça birikimli bir insandır. Füzelerin aydaki sırları çözmek için uzaya fırlatılması, dünyanın ilk halinin sularla kaplı olduğu, atomun yapıtaşları, fennin insana katkıları vb. daha pek çok konuyu şiirlerinde yer vermiş olan şairin bilimsel gelişmeleri yakından takip ettiği görülmektedir. Yaşadığı çağın teknolojik gelişmelerine ilgisiz

kalmayan Veysel, diğer insanları da bu konuda meraklı olmaya ve bilime katkı sunmaya davet eder:

“Diyorlar ki dünya evvel su imiş

Oku anla dünya nedir ne imiş

Yükselenler bilgi ile büyümüş

Uyan bu gafletten uyuma yurttaş” (Kaya, 2011: 322)

İletişim Araçları: Kitle iletişim araçları alt teması altında şairin telgraf, telefon kullandığını belirtilmiştir. Veysel gül yüzlü sevdiğiyle ve hastanede kaldığı günlerde kendisini merak edenlerle daha çok mektup aracılığıyla iletişim kurar.

Buluşlar: Okul denilen eğitim kurumunun insanlara yeni ve çeşitli fikirler vererek buluşlar ortaya çıkarma konusunda, teknolojinin gelişmesinde, fennin ilerlemesinde onlara rehberlik ettiği belirtilir. 20. yüzyılın en önemli icatlarından olan radyonun her dilde yayın yapmasının şairde yaptığı etki ise şu dizelerde anlatılır:

Rad(i)o hayrete düşürdü beni

Her dilden biliyor yok amma canı

İlim akıl fikir yaratmış bunu

Lambası dalgası dedi ki okul” (Kaya, 2011: 226)

Teknoloji ve Hayat: Şair teknolojinin uzakları yakın ettiğini, bilgiye ulaşmada kolaylık sağladığını, evrenin sırlarını çözdüğünü ve dünyayı küçülttüğünü belirterek bu gelişmelerin insan yaşamına olan olumlu yansımalarından bahseder. İnsanoğlunun durmak bilmeyen öğrenme merakının yeni buluş ve icatları da beraberinde getireceğinin sinyalini verir.

“Avrupa As(ı)ya ayrı bir kıta

Bir yıllık yol idi deveye ata

Uçaklar sığdırdı beş on saate

Daha neler çıkar dur belli değil” (Kaya, 2011: 221)

9. Tema: Alışkanlıklar

Tablo 9: Şiirlerde Alışkanlıklar İle İlgili Alt Temaların Sıklık Düzeyi

Ana Tema	Alt Tema	s	Temaların Hangi Şiirlerde Bulunduğu	Toplam s-%
Alışkanlıklar	Alışkanlık ve İnsan	2	Göklerden Süzıldüm Tertemiz İndim, Şu Dünyaya Geldim Ne Oldu Kârım	9 %4.11
	İyi Alışkanlıklar	2	Göklerden Süzıldüm Tertemiz İndim, Şaşma Gönül Doğru Yoldan	
	Kötü Alışkanlıklar	5	Seksen Yıllık Yolu Biraz Düşünek, İşte Hile Sözde Yalan Olmasa, Gezerken Aklımın Evine Vardım, Parasını Çalan Hırsıza, Taşlama I	
	Sağlıklı Yaşama	-		
	Spor	-		

Âşık Veysel, Alışkanlıklar başlığı altında Alışkanlık ve İnsan (2), İyi Alışkanlıklar (2), Kötü Alışkanlıklar (5) alt temalarına yer verir. Toplam 9 şiirde ele alınan Alışkanlıklar, alt temaları karşılama bakımından %60'lık, bütün temalar içinde ise %4.11'lik bir orana sahiptir.

Veysel şiirlerinde insanoğlunun temiz yaratıldığını fakat zaman içinde günaha bulaşarak masumiyetini yitirdiğini “Göklerden Süzıldüm Tertemiz İndim” (Kaya, 2011: 235) şiiriyle anlatır. Olumsuz alışkanlıklardan kaçınmamız gerektiğini “Seksen Yıllık Yolu Biraz Düşünek” (Kaya, 2011: 313) adlı şiirinde dile getiren şair tembellikten, israftan uzak durulmasını, paramızı bütçemize göre harcamamızı ve değerli zamanımızı bize fayda sağlamayacak aktivitelere ayırmamız gerektiğini salık verir. Gençliğinde çalışmayan kişilerin ihtiyaçladıklarında süründüklerini dile getirir. Oyun ve eğlence konusunda ise bağımlılık yaratacak, zaman öldürecek alışkanlıklardan uzak durulması gerektiğini belirtir:

“Karnını doyurmaz tavla domine

Çare düşün bak derdinin emine (ilacına)” (Kaya, 2011: 312)

10. Tema: Zaman ve Mekân

Tablo 10: Şiirlerde Zaman ve Mekân İle İlgili Alt Temaların Sıklık Düzeyi

Ana Tema	Alt Tema	s	Temaların Hangi Şiirlerde Bulunduğu	Toplam s-%
Alışkanlıklar	Alışkanlık ve İnsan	2	Göklerden Süzıldüm Tertemiz İndim, Şu Dünyaya Geldim Ne Oldu Kârım	9 %4.11
	İyi Alışkanlıklar	2	Göklerden Süzıldüm Tertemiz İndim, Şaşma Gönül Doğru Yoldan	
	Kötü Alışkanlıklar	5	Seksen Yıllık Yolu Biraz Düşünek, İşte Hile Sözde Yalan Olmasa, Gezerken Aklımın Evine Vardım, Parasını Çalan Hırsıza, Taşlama I	
	Sağlıklı Yaşama	-		
	Spor	-		

Zaman ve Mekân teması toplam 6 alt temada ve 11 şiirde ele alınmıştır: Evimiz (2), Okulumuz (2), Şehirler (4), Zaman Planlaması (1), Geçmiş, Şimdi, Gelecek (1) ve Çevremiz (1). Zaman ve Mekân başlığı, alt temaları karşılama bakımından % 66.67'lik, bütün temalar içinde ise %5.02'lik bir orana sahiptir.

Şair zamanın dikkatli ve verimli kullanılmasının altını çizerek *Zaman planlaması* ve *Geçmiş, Şimdi, Gelecek* konularına temas eder. Zaman içinde insanların değiştiğini; fakat bu değişimin daha çok olumsuz yönde olduğunu belirtir. “İnsanlar yol için taktı kanatlar/Yokuş belli değil düz belli değil” (Kaya, 2011:223) dizelerinde olduğu gibi bilim ve teknolojiye yeniliklerin hayatı kolaylaştırıp mesafeleri yakınlaştırmasına karşın, insanı güzel değerlerden uzaklaştırarak ilişkilerde bir çözülmeye neden olduğunu ifade eder.

Mekân konusunda ise “Evimiz, Okulumuz, Şehirler, Çevremiz” alt temalarına yönelik telkinleri görmek mümkündür. Veysel elinde sazı ile memleketin her köşesini gezerek insanları mutlu etmeye çalışsa da sıla özleminin önüne geçemez ve bir an önce evine gitmek istediğini belirtir:

“VEYSEL’in dönüyor içinde sıla

Uzadı günlerim benzer bir yıla

Sılda yavrular bakıyor yola

Siz sağ olun biz selamet gidelim” (Kaya, 2011: 240)

Veysel’in “Sinemi Yakıyor Sılanın Aşkı” şiirinde ev ve çevre sevgisini birbiriyle ilişkilendirdiği görülür. Çevresini süsleyen mor çiçekli yaylalar, açılan güller, eriyen karlar ve yemyeşil meralar Veysel’i eve dönmesi konusunda etkili olan durumlardır. Şair çevresinde yaşanan güzellikleri kaçırmak istemediğini:

“Günden güne artar gönlüm yarası

Cennet olmuş o cennetin merası

Germeç Yaylaları, Meydan Deresi

Boz dumanlar bürümeden yetişek” (Kaya, 2011: 218)

İstanbul, Sivas, Erzincan şiirlere doğrudan konu olan şehirlerdir.

Okul, dünyanın en güzel sermayesi olan aklın ve insanlara yapılan yardımın merhamet kaynağı, birçok sanatın öğretilmesine, icatların ortaya çıkarılmasına öncülük eden bir bilim yuvasıdır. Çeşitli mesleklerden insanlar yetiştiren ve bunların toplum hizmetinde canla başla

çalışmasını sağlayan okullar, aynı zamanda yaşam standardının yükselmesini sağlayan kurumlar olarak geçer:

“Kanat takar gökyüzünde uçarsın

Denizleri muradasız (rahatça) geçersin

Soğuğu yağmuru nasıl seçersin

Rasathane kurmuş dedi ki okul” (Kaya, 2011: 225)

Şair İstanbul’un (Kaya, 2011: 224) Fatih döneminde fethedildiğini ve Türklerin yurdu durumuna geldiğini; boğazı, denizi, sahili, mehtaptaki sandalları ile göz kamaştırır bu şehrin birçok şair ve aşığa ilham kaynağı olduğunu belirterek, ona duyduğu sevginin derinliğine dikkat çeker. Sivas ise millî mücadeledeki önemi ve durmadan çalışan atölye ve fabrikalarıyla şairin odağındaki yerlerden biridir. Ayrıca Sivas’ın doğa güzelliklerini ve birer kültürel zenginliği olan şairlerini de unutmamak gerekir:

“Çok kuvvetli şairleri var imiş

Ruhsatî Pir Sultan varı Sivas’ın” (Kaya, 2011: 267)

Erzincan tabiat güzelliklerinden ziyade bir seher vaktinde meydana gelen ve binlerce insanın ölümüyle sonuçlanan 1932 depremiyle şiirlerde yer alır. Şair tarih kayıtlarına felaket olarak düşen bu depremin insanları ne denli perişan ettiğinin ve sokakları harabeye çevirdiğini “Sam değmiş de dağlar dökmüş gazeli/ Hanı harap olmuş Keşan Erzincan” (Kaya, 2011: 257) dizeleriyle anlatır.

Şair “Yurt Ürünleri” (Kaya, 2011: 145) adlı şiirde şehirlerin öne çıkan ve tanıtımlarında etkin rol oynayan yerli ürünlerden bahseder. Bu açıdan düşünüldüğünde şiir, yerli üretimin önemini dile getiren ilk örneklerdendir. Amasya’nın elması, Sivas’ın kıyması, Mersin’in portakalı, İzmir’in üzümü vb. daha pek çok ürün eserde boy gösterir.

11. Tema: Duygular

Tablo 11: Şiirlerde Duygular Temasıyla İle İlgili Alt Temaların Sıklık Düzeyi

Ana Tema	Alt Tema	s	Temaların Hangi Şiirlerde Bulunduğu	Toplam s-%
Duygular	Umut	4	Vatan Sevgisini İçten Duyanlar, Bir Ulu Kuş Olsam Uçsam Yürüsem, Yıllarca Avuttum Garip Gönüm, Bir Dert Ehli Bulsam Derdim Söylesem	47 %21.46
	Mutluluk	5	Vatan Sevgisini İçten Duyanlar, On Dokuz Mayıs’ta Parlayan Zafer, Tarlam, Ansızın Kalbimde Uyanan Aşkın, Nüzhet Çubukçu	
	Heyecan	-		
	Korku	2	Yine Selin Zamanı, Yine Bir Acı Ses Duydu Kulağım	

Kaygı	1	Bir Dert Ehli Balsam Derdim Söylesem
Üzüntü	17	Talih Çile Kader Sözü Bir Etmiş, Dumlupınar Denizaltısı'na, Erzincan, Ömür Kervanı, Neler Yaptı Bana Kader, Çok Yalvardım Çok Yakardım, Mecnun Gibi Dolanıyom Çöllerde, Dumlu Dağı, Bir Dert Ehli Balsam Derdim Söylesem, Derdim Gizli Kapağını Kaldırma, Ağlar Veysel Çıkmaz Sesi, Emeklerim Zay Eyledi Sel Benim, Benden Selâm Söylen O Yâre, Bir Hayâl Peşinde Dolandım Durdum, Uyandım Kuşların İnce Sesine, Şu Geniş Dünyaya Sıgmayan Gönül, Genç Yaşımda Felek Vurdu Başıma
Yalnızlık	2	Ömür Kervanı, Toprak
Özlem	8	İzi Kayıp Kendi Gizli Bir Yâre, Mektup Yâre Selâmımı Ulaştır, Aramızı Kesti Dumanlı Dağlar, Ayrılmazdım Enstitüden Yuvalardan, Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi, Bizim Eller Yaylasına Yürümüş, Sinemi Yakıyor Sılanın Aşkı, Yeni Mektup Aldım Gül Yüzlü Yârdan
Sitem	2	Yeter Gayrı Yumma Gözün Kör Gibi, Böyle Düşmüş Payım Benim
Veda	1	Siz Sağ Olun Biz Selamet Gidelim
Kıskançlık	-	
Bağışlama	1	Mevlâna'yı Ziyaret
Takdir Etme	1	Cumhuriyet Destanı
Beğenme	1	Memlekete Destan Oldum
Mizah	2	İşittim Dünyaya Gelin Diyorlar, Balta

Duygular teması Umut (4), Mutluluk (5), Korku (2), Kaygı (1), Üzüntü (17), Yalnızlık (2), Özlem (8), Sitem (2), Veda (1), Bağışlama (1), Takdir Etme (1), Beğenme (1) ve Mizah (2) alt temalarında olmak üzere toplam 47 şiirde ele alınmıştır. Duygular başlığı, alt temaları karşılama bakımından %86.67'lik bir dilime, bütün temalar içinde ise en yüksek orana (%21.46) sahiptir.

Mutluluk: Baharın gelişyle birlikte yayların yeşile bürünmesi, çiçeklerin açması, kuşların şakıması, sevdiğinden mektup gelmesi, sılasına dönmesi, tedaviden sonra sağlığına kavuşması, çevresindekilerin kendisine duyduğu ilgi ve muhabbet, erdemli bir hayat sürmek, insanların okuduğunu, çalıştığını ve vatana hizmet ettiğini görmesi şairi mutlu eden olay ve durumlardır:

“Olmak istiyorsan dünyada mesut

Hakk'a halka yarayacak bir iş tut

Çalıştır oğlunu kızını okut

İnsan olmak için okumak gerek” (Kaya, 2011: 217)

Üzüntü, %19.54'lük bir oranla şiirlerde en çok geçen duygu ve alt temadır. Kişisel nedenler (şairin çocuk yaşta gözlerini kaybetmesi, yalnızlığı, talihsizliği, sevgilinin ilgisizliği, gurbet vb.) ve toplumsal nedenler (ayrışma ve kutuplaşmalar, doğal afetler, değerlerin yozlaşması vb.) şairin üzülmesinde etkili olur. Şair Erzincan depreminin bıraktığı yıkımı görmek için enkaz yığınları arasında gezerken son derece müteessir olur. Feci manzaranın şairin

ruhunda bıraktığı etki “Veysel der içimden ağladım durdum/ Bu ulu Tanrı’dan isteyin yardım/ Gayret kuşağın kuşan Erzincan” (Kaya, 2011: 257) dizeleriyle yankı bulur.

Şair “Bir bahtı karayım gülmedi yüzüm” (Kaya, 2011: 183) sözünde dile getirdiği gibi talihsiz olduğunu düşünmekte ve bu yüzden kaderinden yakınmaktadır. Her dem için “Neler yaptı bana kader/ Uyansana kara bahtım” (Kaya, 2011: 238) serzenişinde bulunur, içinin gam ve kederle dolduğunu söyler. Fakat ne kadar yalvarıp yakarsa da kara bahtının uyanmadığını, küsmüş şansının kendine yardım etmediğini belirtir. Olumlu yönde bir şeylerin değişmediğini gören şairin yaşadıkları “Kader kedere eş oldu/ Ağladım gözüm yaş oldu/ Uzun boylu savaş oldu/ Uyanmadı kara bahtım” (Kaya, 2011: 239) dizelerinde görüldüğü gibi zorlu bir savaştan farksızdır. Veysel’i üzüntüye boğan bir diğer husus da bir güzele duyduğu sevgidir. Bu aşk uğruna Mecnun gibi çöllerde dolandığını ve gurbet illerde günlerini ah çekerek geçirdiğini belirten şair sevgilinin hasretinden ve ilgisizliğinden duyduğu üzüntüyü “Aşkın beni deryalara daldırır/ Bazı ağlatır da bazı güldürür” (Kaya, 2011: 190) dizeleriyle anlatır.

Korku: Veysel ne darlığa düşmekten ne çevresini saran karanlıktan ne de ölümden korkar. İnsanları ayrıştıran, kutuplaştıran düşmanlıklar, bozulan toplum huzuru onun canını sıkın durumlarıdır. Ayrıca kontrol altına alınmamış risk faktörü yüksek akarsular bir sel felaketinin habercisi olduğu için şairin yüreğine korku düşürür:

“Yine geldi çattı selin zamanı

Kınamam komşular korkuyom gayet” (Kaya, 2011: 327)

Yalnızlık: Veysel “Çok dolandım bir sadık dost aradım” (Kaya, 2011: 191) ve “Bir dost bulup dem sürmekti amacım” (Kaya, 2011:183) dizelerinde anlattığı üzere kendini anlayacak, yalnızlığına son verecek bir yoldaş arayışında olduğunu belirtse de bu emeline ulaşamaz; “Benim sadık yârim kara topraktır” (Kaya, 2011: 302) diyen şairin bazen de saziyle avunduğu, teskin olduğu görülür:

“Benim her derdime ortak sen oldun

Ağlasam ağladın gülersem güldün” (Kaya, 2011: 163)

Özlem: Veysel oldukça duygusal bir kişiliğe sahiptir. Çevresindeki varlıklara duyduğu sevgi onun gittiği her yerde geride bıraktıklarına özlem duymasına neden olur:

“Gider bu hasretlik yıla yetmez mi

İsmin tespah ettim dile yetmez mi” (Kaya, 2011: 304)

Programda belirtilmeyen bir alt tema olmakla birlikte *merhamet* kavramı da şiirlerde yer alır. Şairin merhamet anlayışında yalnız insanlar değil, diğer canlılar da nasibini alır. Veysel “Gonca gülün kokusuna meftunum/Kokuları soldurmaya kıyamam” (Kaya, 2011: 228) diyerek tabiata saygı duyduğunu, onların yok olmasına razı olamadığını belirtir.

Beğenme: Şair yaşadığı coğrafyayı, sohbet ettiği kişileri, sevdiğinin fiziksel özelliklerini beğendiğini sık sık belirtir; fakat tüm çabalarına rağmen emeklerinin sevdiklerince karşılık bulmadığından yani; kendini onlara bir türlü beğendiremediğinden yakınıır:

“Memlekete destan oldum

Karım beni beğenmedi

Eşten oldum dosttan oldum

Yârim beni beğenmedi” (Kaya, 2011: 192)

Mizah: Veysel’in mizah anlayışına en güzel örneklerden biri “İşitim Dünyaya Gelin Diyorlar” şiiridir. Şair oldukça eski bir geçmişe sahip, dedesini kucağında taşıyan, kendisinin ihtiyarlığına şahit olan dünyanın hala genç görülmesini “VEYSEL sen karışma dünya haline/Kusur bulun (bulursun) turunç gibi geline” (Kaya, 2011: 197) ironisiyle eleştirir.

“Gündüz gezer tanko (sosyete) takar takınır

Geceleri namahremdir sakınır

Ön dişleri düşmüş desem dokunur

Ben kocadım dahi dünya gelin mi” (Kaya, 2011: 197)

Şair “Balta” şiirinde ise Rıza (Kaya, 2011: 41) isimli şahsın baltasını çalmasından dolayı duyduğu öfke ve üzüntüyü yine mizahsen bir üslupla eleştirir.

12. Tema: Doğa ve Evren

Tablo 12: Şiirlerde Doğa ve Evren İle İlgili Alt Temaların Sıklık Düzeyi

Ana Tema	Alt Tema	s	Temaların Hangi Şiirlerde Bulunduğu	Toplam s-%
Doğa ve Evren	Mevsimler	3	Mevsimler İçinde Baharsın Yârim, Kükredi Çimenler Açıldı Güller, Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi	30 %13.70
	İklim	-		
	Doğa Olayları	1	Sular	
	Canlılar	5	Tarlam, Orman, Turnam Senin Sunam Senin, Türlü Türlü Seda Verir Ağaçlar, Seherde Yuvada Uyanır Kuşlar	
	Doğadaki Fiziksel Değişiklikler	3	Cümle Ağaç Uykusundan Uyandı, Esti Bahar Yeli Karlar Eridi, Kükredi Çimenler Açıldı Güller	
	Doğal Afetlerden Korunma	5	Sular, Yine Selin Zamanı, Kızılırmak I ve II, Emeklerim Zay Eyledi Sel Benim	

Çevrenin Korunması	-	-
Manzaralar	6	Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi, Girdim Dostun Bahçesine, Beserek Dağı, Cümle Ağaç Uykusundan Uyandı, Dağlar, Tecer
Kar	1	Şaştım Kaldım
Yağmur	1	Çiftçiler
Yıldızlar	-	
Renkler	4	Yârin Beyaz Gerdanında, Mevsimler İçinde Baharsın Yârim, Göklerden Süzüldüm Tertemiz İndim, Cümle Ağaç Uykusundan Uyandı
Gezegener	-	
Dünya	1	Dalgın Dalgın Seyreyledim Âlemi
Yeryüzü ve Uzay	-	

Âşık Veysel, Doğa ve Evren teması altında Mevsimler (3), Doğa Olayları (1), Canlılar (5), Doğadaki Fiziksel Değişiklikler (3), Doğal Afetlerden Korunma (5), Manzaralar (6), Kar (1), Yağmur (1), Renkler (4), Dünya (1) alt temalarına yer verir. Bu tema toplam 30 şiirde ele alınmıştır. Doğa ve Evren başlığı, alt temaları karşılama bakımından %66.67 ‘lik, bütün temalar içinde ise % 13.70‘lik bir orana sahiptir.

Renkler: Şiirlerde en çok yeşil renk geçmektedir. Mor, beyaz, ala (ela) ile kara (siyah) şiirlerde geçen diğer renklerdir. Yeşil, mor doğa betimlemelerinde; beyaz, ela ise sevgilinin fiziksel özelliklerinin dile getirilişinde kullanılır. Kara ise kaşın rengi olmakla birlikte matem ve hüznün de rengidir. Buna karşın anlamdaşı olan siyah ise şiirlerde beyazın karşıtı olarak geçer.

“Yârin *beyaz* gerdanında

Türlü türlü haller gördüm” (Kaya, 2011:255)

“Bizim elin menekşesi *mor* olur” (Kaya, 2011: 241)

“Bülbüller gül için giymişler *kara*” (Kaya, 2011: 258)

“*Siyah* tane *yeşil* donlar giyersin

Mevsimler içinde baharsın yârim” (Kaya, 2011: 247)

“Ala gözlü benli dilber” (Kaya, 2011: 335)

“Kara kaş altında ela göz olsam” (Kaya, 2011: 231)

Mevsimler: Şiirlerde dört mevsimin yansımaları görülse de şairin en sevdiği mevsim bahardır. “Mevsimler İçinde Baharsın Yârim” şiiriyle sevdiğini bahara benzeten Veysel için mart ayı, sarı çiğdemlerin açtığı; nisan çayır çimenin yeşillendiği, mayıs ise yaylalara göçtüğü zamandır. Şairin “Güzellere eda verir o çağlar” (Kaya, 2011: 277) dediği bu süreç Veysel için ayrı bir sevinç ve anlam ifade eder. Baharın çevrede yarattığı değişim “Ağaçlar al giydi kuşlar dillendi/ Açtı bahar çiçekleri Ada’nın/ Toprak mevce geldi yer yeşillendi” (Kaya, 2011: 265) sözleriyle anlatılır.

Canlılar: Şair bütün canlıları şevkle kucaklar. Onun şiirleri Anadolu'nun hayvan ve bitki varlığı bakımından önemli birer kaynaktır; çünkü bitki (lale, sümbül, mor menekşe, gül, sarıçiçek, çimen, sarıçiğdem, ağaç) ve hayvanlar (turna, kumru, kuş, gövel ördek, bülbül, at, deve, ceylan, balık, koyun, kuzu, kurt) onun şiirlerinin vazgeçilmez varlık kadrosunu oluşturur. Özellikle çiçek açan bitkiler ve güzel sesli kuşlar “Yılda bir kez çiçek açan ağaçlar/Hayatta insana ömür bağışlar” (Kaya, 2011: 286) dizelerinde olduğu gibi şairin ömrüne ömür katar. İnsan dışındaki canlıların benzetme amaçlı kullanıldıkları da görülür:

“Güzel keklük gibi geziyor taştta” (Kaya, 2011:160)

“Bir kökte uzamış sarmaşık gibi

Dökülmüş gerdana saçların güzel” (Kaya, 2011: 65)

Doğa Olayları, Doğadaki Fiziksel Değişiklikler ve Doğal Afetlerden Korunma: Şair “Sular” (Kaya, 2011: 281) şiirinde suyun toprağa hayat, çiçeklere renk verdiğini, baharda akan suyun çağlamasına hayran olduğunu belirtir. Buna karşın önüne set çekilmemiş, kontrol altına alınmamış suyun, akımının yükseldiği dönemlerde insan yaşamı ve çevre için bir tehlike olduğunu “Bu dünyada iki şeyden tacizim/Biri seldir biri demem azizim” (Kaya, 2011: 327) sözleriyle anlatır. *Doğadaki Fiziksel Değişiklikler* ise “Cümle Ağaç Uykusundan Uyandı” (Kaya, 2011: 263) şiirinde işlenir.

İklim, Kar ve Manzara: Âşık Veysel'in yaşadığı coğrafyada iklim çok serttir. Kışlar uzun, bahar ve yazlar ise kısadır. O dört mevsimin de özelliklerini bilmektedir” (Alptekin, 2009: 47). Kış koşullarının ağır geçtiği Sivas ilinde kar soğuk ve çetin yüzü ile yer alır. Nitekim bindiği cipin kara saplanması (Kaya, 2011: 232) şairi ve beraberindekileri oldukça uğraştıracaktır. Karların erimesi baharın müjdecisidir. Şair tabiattaki değişim sonucu ortaya çıkan kar çiçeklerini görünce mutlu olur. Zaman içinde iklimin yumuşaması *manzaranın* da değişmesine neden olacaktır. Şair bu görsel şöleni “Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi” (Kaya, 2011: 265) şiiriyle tasvir eder.

13. Tema: Güzel Sanatlar

Tablo 13: Şiirlerde Güzel Sanatlar İle İlgili Alt Temaların Sıklık Düzeyi

Ana Tema	Alt Tema	s	Temaların Hangi Şiirlerde Bulunduğu	Toplam s-%
Güzel Sanatlar	Sinema	1	İşler Güçler Hep Sinema	6 %2.74
	Tiyatro	-		
	Resim	2	Köy Enstitülerine, Halkevi II	
	Müzik	1	Sazıma	
	Fotoğraf	-		
	Mimari	2	Mimar, Halkevi II	
	Heykel	-		
	Dans	-		

Âşık Veysel, Güzel Sanatlar başlığı altında sıralanan Sinema (1), Resim (2), Müzik (1) ve Mimarî (2) alt temalarına yer verir. Toplam 6 şiirde ele alınan Güzel Sanatlar, alt temaları karşılama bakımından % 50'lik, bütün temalar içinde ise % 2.74'lük bir orana sahiptir.

Şiirlerde sinema, şiir, resim, müzik ve mimari sanatının yansımaları görülmektedir. Şair köy enstitülerinde yetişen öğrencilerin iyi bir sanat eğitimi aldığını belirtirken kurumun niteliğine de dikkat çeker; ayrıca bu dizeler aracılığıyla birçok sanata vakıf gençlerden duyduğu gururu dile getirmiş olur.

“İresim yaparlar plan çizerler

Çözülmedik düğümleri çözerler

Bir kısmı şairdir şiir yazarlar

Kimi saz düzenler kimi tel yapar” (Kaya, 2011: 282)

Şair sinema sanatını gerçek hayatın filme yansıması olarak görür. İnsana güzel bir zaman dilimi geçiren, dertlerinden bir an olsun uzaklaştıran bu sanat insanı ve insanlığı anlatan durumları işlediğinden “Ben de oldum bir sinema” (Kaya, 2011: 143) ifadesinde olduğu gibi kimi zaman insanın yaşadıklarını ve kendini ekranda görmesine yardımcı olur. Çünkü insanın yaşadığı olaylar ve hissettiği duygular ve benimsediği değerler birbirine benzer. Bu dizeden çıkarılabilecek bir diğer yargı ise Veysel'in hayatının filme alındığıdır. Şair bu durumdan duyduğu memnuniyeti şiir yoluyla anlatmak istemiştir. Sinema yaşamdaki her konu ve eylemden feyz alırken “İşler güçler hep sinema” (Kaya, 2011: 143) dizesiyle insanların ilgi duyduğu, keyifli vakitler geçirdiği süreçlerden biri olur.

“Sazıma” (Kaya, 2011: 163) şiirinde şairin müziği bir uğraş bir geçim kaynağı olarak görmediği; arkadaşı, sırdaşı, yavrusu, dayanağı, dert ortağı kısacası en çok değer verdiği ve güvendiği varlığı olarak gördüğünü söylemek mümkündür. Şair mimariden de bahseder. Ona göre en büyük mimar Tanrı'nın kendisidir. Tanrının büyüklüğü ve güzelliği yaratmadaki yeteneği “Bu dünyayı kuran mimar/ Ne hoş sağlam temel atmış” (Kaya, 2011: 323) sözleriyle dile getirilir.

14. Tema: Kavramlar ve Çağrışımlar

Tablo 14: Şiirlerde Kavramlar ve Çağrışımlar İle İlgili Alt Temaların Sıklık Düzeyi

Ana Tema	Alt Tema	s	Temaların Hangi Şiirlerde Bulunduğu	Toplam s-%
Kavramlar ve	Rüya, Düş, Hayal	4	Bir Ulu Kuş Olsam Uçsam Yürüsem, Bir Hayâl Peşinde Dolandım Durdum, Bilmem Hayal Miydi Yoksa Düş Müydü?, Hayâl Bana Yakın Yâr Bana Uzak	
	Oyun ve Eğlence	-		

Harfler ve Sayılar	11	Uzun İnce Bir Yoldayım, Talih Çile Kader Sözü Bir Etmiş, Durum, On Dokuz Mayıs'ta Parlayan Zafer, Emeklerim Zay Eyledi Sel Benim, Yıllarca Aradım Kendi Kendimi, Ayrılmazdım Enstitüden Yuvadan, Kader, Genç Yaşımda Felek Vurdu Başıma, Seksen Yıllık Yolu Biraz Düşünek, Kırk Yaşımın Sonra	25 %11.42
Estetik Zevk	1	Mimar	
Güzellik	8	Sabahtan Bir Güzel Gördüm, Benim Sevdiğim Dilberin, Sen Bir Ceylan Olsan Ben De Bir Avcı, Güzelliğin On Par'etmez, Her Türlü Nesneye Aşkınsın Gönül, Bir Kökte Uzanmış Sarmaşık Gibi, Yarın Beyaz Gerdanında, Salınıp Giderken Boyunu Gördüm	
Zıtlıklar	1	Gönül Sana Nasihatim	
Önce, Şimdi, Sonra	-		

Âşık Veysel, Kavramlar ve Çağrışımlar teması altında Rüya, Düş, Hayal (4), Harfler ve Sayılar (11), Estetik Zevk (1), Güzellik (8), Zıtlıklar (1) alt temalarına yer verir. Toplam 25 şiirde ele alınan Kavramlar ve Çağrışımlar, alt temaları karşılama bakımından %71.43'lük, bütün temalar içinde ise % 11.42'lik bir orana sahiptir.

Rüya, Düş Hayal: Veysel'in hayali; bir kuş olup gönlüyle yoldaş olması ve ayrılık acısını bir an için unutmamasıdır. Oysa şair bir hayal peşinde dolaşıp durmasına rağmen bu arayışın olumlu bir neticeye ulaşmadığını bilmekte ve bu durumdan şikâyetçi olmadığını "Tahammül et Veysel sen bu hicrana" (Kaya, 2011: 251) dizesiyle anlatmaktadır. Şairin hayalinden ve sevdiğinden vazgeçmediği, arzuları suya düşse bile vuslatın düşünüyüp hep içinde yaşadığı görülür:

"Bir hayâl peşinde dolandım durdum

Asla terk etmezem sanma unuttum

Sönmez ümitlerden beklerim yardım

Bugün yarın dedim gönlüm avuttum" (Kaya, 2011: 253)

Harfler ve Sayılar: Şiirlerde harflerin kullanımı ile ilgili olarak herhangi bir dizeye rastlanılmamıştır. Sayıların çoğunlukla zaman anlamı vermek amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Gerek yaşadığı toplumla ve gerekse hayatı ile ilgili önemli tarihler şiirlerde yer alır.

Şairi tanıma:

Doğumu: "1310 doğdum VEYSEL'dir adım" (Kaya, 2011: 177)

Hayatı ile ilgili önemli olayları anlatmak için:

"Yeni değmiş idim yedi yaşıma

Kayıp ettim baharımı yazımı" (Kaya, 2011: 337)

İçinde bulunduğu yaşı, yaştaki değişimi anlatma ve yaşadıklarının değerlendirmesini yapma:

“Kırk dokuz yıl bu yollarda” (Kaya, 2011: 157)

Ülke tarihiyle ve içinde bulunduğu toplumla ilgili önemli bilgilerde:

“On dokuz Mayıs’ta parlayan zafer” (Kaya, 2011: 179)

Etkilendiği olaylarda insan sayısını vermek için:

“Seksen bir kahraman aynı kafeste” (Kaya, 2011: 178)

Konu ettiği olay, varlık ya da durumu betimlemek için:

“Durmaz yıl on iki ay işler çiftçiler” (Kaya, 2011: 295)

Söze abartı katmak için:

“Ömürlü ol binler yaşa” (Kaya, 2011:203)

Para ve hesap işlerinde, haksız kazançta:

“On beş pangınotu yedin” (Kaya, 2011: 188)

Niceliğin ön plana çıkmadığı ve “birkaç” anlamı veren durumlarda:

“Üç beş kağrı sap getirdik harmana” (Kaya, 2011: 245)

Zıtlıklar: Veysel gönlüne dolayısıyla kendine birtakım nasihatlerde bulunur. Dünya hayatının inişli çıkışlı yollarından yürüdüğünü, bazen ağlayıp bazen güldüğünü belirten şair bu zıtlıkların kendini olgun bir kıvama getirdiğini (Kaya, 2011: 227) belirtir.

Güzellik: Veysel doğa güzelliklerine kayıtsız kalamaz ve bunu sık sık şiirlerinde dile getirir. Sevdiği insanı da son derece güzel bulan şair onun ilgisizliğini ve kırıcılığını “Benim sevdiğim dilberin/Gönlü çelik bağı taşıtır” (Kaya, 2011: 305) dizeleriyle anlatsa da kendisi bu durumdan pek de rahatsız değildir:

“Yolunda ölsem böylece

Cevr ü cefan lütfun hoştur” (Kaya, 2011: 305)

Şairin bir an olsun aklından çıkmayan sevgili; bazen ahu ya da ela gözlü, mah cemal ya da gül yüzlü, kara kaşlı, servi yahut çınar boylu, sıra sıra benli, mestane gözlü, beyaz gerdanlı, inci dişli, kesme kâküllü sırma saçlı, yıldız gözlü, al yanaklı benzetmeleriyle şiirlerde yer alır. Şair duygularının yoğunluğunu her ne kadar fiziksel betimlemelerle öne çıkarıp, övgü dolu sözlerle yâd etse de “Kurulma sevdiğim güzelim deyin” (Kaya, 2011: 199) ifadesiyle bu

varlığın baki olmadığını; “Güzelliğin on par’etmez/Bu bendeki aşk olmasa” (Kaya, 2011: 152) dizeleriyle ise güzelliğin ancak sevgiyle anlam kazanacağını anlatır.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada Âşık Veysel’in şiirlerinin Türkçe Öğretim Programı’nda belirtilen ana tema ve alt temalara uygunluğu araştırılmıştır. Belirtilen amaç çerçevesinde şiirlerde yer alan ana tema ve alt temaların sıklıkları tespit edilmiş, bulgulara ilişkin yorum ve açıklamalarda bulunulmuştur. Verilerin tespitinde şiirin bütünü veya ilgili bölümü dikkate alınmış; düşünce ve konu zenginliğine sahip şiirler birden fazla tema ve alt temanın altında gösterilmiştir. Şiirlerde 14 temaya ve 87 alt temaya ilişkin veri tespit edilmiştir. Ana temaların bulunma düzeyi %100, alt temalarınki ise %73.73’tür. Şiirlerde sıklıkla başvurulan ana tema % 21.46’lık oranla Duygular’dır. Alt temalar bakımından ise ilk sırada Üzüntü (%19.54) yer almaktadır. Şiirin duygularla yoğrulan ve yine duygulara hitap eden bir tür olduğu düşünüldüğünde Âşık Veysel’in şiirin karakteristiğine bağlı kaldığını söylemek mümkündür. Şiirlerde tespit edilen diğer ana temaların oranları ise şöyledir: Doğa ve Evren 13.70, Kavramlar ve Çağrışımlar 11.42, Sevgi 7.76, Toplum Hayatı 7.76, Kişisel Gelişim 7.76, İletişim 5.94, Millî Kültür 5.02, Zaman ve Mekân 5.02, Alışkanlıklar 4.11, Hak ve Özgürlükler 4.11, Güzel Sanatlar 2.74, Bilim ve Teknoloji 1.8, Okuma Kültürü 1.37. Bu değerlere bakıldığında Âşık Veysel’in şiirlerini konu bakımından zenginliğine ve eğitimsel gücüne dikkat çeken araştırmalarla (Kaya, 2011; Günay, 1993; Araz, 2008; Özkan, 2014; Tek, 2016) paralellik arz ettiği görülmektedir.

Sevgi temasına ilişkin olarak şiirlerde *Dil Sevgisi* dışında bütün konulara yer verildiği görülmektedir. İnsana duyulan sevgiyi ruhsal olgunluğun bir emaresi olarak gören şair, vatan, millet ve bayrak sevgisinin ise vatana hizmet ile aynı anlama gelmesi gerektiğini düşünür.

Millî Kültür teması adı altında ise *Geleneksel Sanatlar, Türk Müziği, Zanaatlar ve Türk Büyüklere* başlıklarına yönelik tespitler elde edilmiştir. Veysel’in şiirlerinde birçok Türk büyüğünün ismi geçmektedir: Gösterdiği kahramanlıklardan ve yaptığı hizmetlerden dolayı Atatürk’e müteşekkir olmamız gerektiğini düşünen şair, Ruhsati, Pir Sultan Abdal, Mevlana ve Hacı Bektaş Veli gibi kültürel değerlerimize de duyduğu saygıyı dile getirir.

Toplum Hayatı başlığı altında *Komşuluk İlişkileri* dışında bütün alt temalarla ilgili bulgulara ulaşılmıştır. Şiirlerde ilim, kültür ve teknolojiye önem vererek medeni ülkeler seviyesine çıkılması gerektiği, huzur ve barışın; ancak ötekileştirmenin ve ayrıştırmanın olmadığı, yardımlaşma ve dayanışmanın egemen olduğu bir toplumda gerçekleşebileceği anlatılır. Okuma Kültürü ile ilgili olarak şair cahilliğin eleştirisini yaparak *okuma sevgisini* aşlamaya çalışır. İletişim bütün alt temalarıyla şiirlerde yer alan tek ana temadır. Veysel’in

gerek aile fertleriyle gerekse diğer insanlarla güçlü bir iletişimi bulunduğu ve olumlu bir tablo çizdiği görülmektedir. Buna karşı şairin aile iletişimi konusunda karamsar olduğunu söylemek mümkündür. Zamanın değişmesiyle birlikte değerlerin zayıfladığını anlatan Veysel aile bireyleri arasındaki iletişimin yerini kopukluğun, saygı ve sevginin ise ilgisizliğin aldığını belirtir. Tabiata düşkün olan ve her değişimi dikkatle gözlemleyen şairin *İletişim Becerilerine* yönelik ise ağızdan çıkan her sözün tartıldıktan sonra söylenmesini tavsiye ettiği görülür.

Hak ve Özgürlükler konusunda *İnsan Hakları, Eğitim Hakkı, Hasta Hakları, Hakkını Savunma ve Özgürlükler* alt temalarıyla ilgili veriler tespit edilmiştir. Şair dönemin önemli kurumları olan halk evleri ile köy enstitülerinin her kesimden insana eğitim, çalışma imkânı sunarak fırsat eşitliğine hizmet ettiğini, öğrencileri yetenekleri doğrultusunda yetiştirdiğini belirtir. Sağlık sorunu yaşayan kimselerin devletin sunduğu sağlık hizmetinden yararlanması gerektiği de şiirlerde anlatılan bir diğer husustur. Kişisel Gelişim teması altında sıralanan bütün alt temalara -*Karar Verme* dışında- yer verilmiştir. Veysel şiirlerinde erdemli insanın niteliklerine temas eder. Bilim ve Teknoloji teması altında “Bilgisayar” dışında bütün alt temalara ilişkin verilere ulaşılmıştır. Bu durum bilgisayarın şairin ölümünden sonra yaygınlaşmasından kaynaklanmaktadır. Füzelerin aydaki sırları çözmek için uzaya fırlatılması, dünyanın ilk halinin sularla kaplı olduğu, atomun yapıtaşları, fennin insana katkıları vb. daha pek çok gelişmeye şiirlerinde yer vermiş olan şairin bilimsel gelişmeleri yakından takip ettiği görülmektedir. Veysel mevcut olan gelişmeleri hayranlıkla izlerken, insanoğlunun durmak bilmeyen öğrenme merakının yeni buluş ve icatları da beraberinde getireceğini düşünür. Şair alışkanlıklar konusunda tembellikten, israftan uzak durulmasını, paramızı bütçemize göre harcamamızı ve değerli zamanımızı bize fayda sağlamayacak aktivitelerle harcamamamız gerektiğini salık verir. Şair zamanın dikkatli ve verimli kullanılmasının altını çizerek *Zaman Planlaması* ile *Geçmiş, Şimdi, Gelecek* alt temalarına vurgu yapar. Bilim ve teknolojideki yenilikler hayatı kolaylaştırıp mesafeleri yakınlaştırmasına karşın, insanı insan yapan değerlerde bir çözümlenin ve zayıflamanın olduğunu belirtir. Mekân konusunda ise “Evimiz, Okulumuz, Şehirler, Çevremiz” alt temalarına yönelik telkinleri görmek mümkündür. Duygulara yönelik olarak şiirlerde *Kıskançlık* dışında bütün alt temalar yer alır. Tabiat güzellikleri, aile saadeti ve toplum huzuru şairi mutlu eden olay ve durumlardır. Şair Erzincan depresyonunun bıraktığı yıkım şairi üzerken, sel felaketi ile İnsanları ayırıştırın, kutuplaştıran düşmanlıklar yüreğine korku düşürür.

Doğa ve Evren temasında *Renkler, Mevsimler, Canlılar, Doğal Afetlerden Korunma, Kar, Doğa Olayları, Doğadaki Fiziksel Değişiklikler, Manzaralar, Yağmur* ve *Dünya* alt temaları yer almaktadır. Şiirlerde en çok yeşil renk geçmektedir. Mor, beyaz, ala (ela) ile kara

(siyah) diğer renklerdir. Şiirlerde dört mevsimin yansımaları görülse de şairin en sevdiği mevsim bahardır. Doğadaki birçok canlıya şiirlerinde yer veren şair özellikle çiçek açan bitkiler ve güzel sesli kuşlardan kendini alamaz. Kar ise kış koşullarının ağır geçtiği Sivas ilinde kar soğuk ve çetin yüzü ile yer alır. Güzel Sanatlara ilişkin olarak şiirlerde *Sinema, Resim, Müzik ve Mimari* ile programda yer almamakla birlikte *Şiir* sanatının yansımaları görülmektedir. Şair köy enstitülerinde yetişen öğrencilerin iyi bir sanat eğitimi aldığını ve birçok sanata vakıf olduğunu belirtirken, sinema sanatını gerçek hayatın filme yansımaları olarak görür. “Sazıma” şiirinde şairin müziği bir uğraş bir geçim kaynağı olarak görmediğini; en çok değer verdiği ve güvendiği varlığı olarak gördüğünü söylemek mümkündür. Bu yüzdendir ki Veysel vasiyetini insanlara değil sazına bırakır. Şair mimariden de bahseder. Ona göre en büyük mimar; büyüklüğe ve güzelliği yaratmadaki yeteneğe sahip olan Tanrı'nın kendisidir.

Kavramlar ve Çağrışımlar teması altında *Rüya, Düş, Hayal, Harfler ve Sayılar, Zıtlıklar, Estetik Zevk ve Güzellik* konularının yansımaları görülmektedir. Şairin hayali bir kuş olup gönlüyle yoldaş olması ve ayrılık acısını bir an için unutmamasıdır. Şiirlerde harflerin kullanımı ile ilgili olarak herhangi bir dizeye rastlanılmamıştır. Sayıların çoğunlukla zaman anlamı vermek amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Veysel doğa güzelliklerine kayıtsız kalmaz ve bunu sık sık şiirlerinde dile getirir. Sevdiği insanı da son derece güzel bulan şair, bu varlığa güvenilmemesi gerektiğini güzellik kavramının ancak sevgiyle anlam kazanacağını dile getirir.

Sonuç olarak, Âşık Veysel'in şiirleri Türkçe Öğretim Programı'nda belirlenen temaların bütünü (%100), alt temaların ise büyük bir çoğunluğunu (%73.73) destekleyecek, şiir eğitimine ve sevgisine katkıda bulunacak bir özellik sergilemektedir.

Kaynaklar

- AÇIK ÖNKAŞ, N. (2009). Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Şiirin Yeri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, 23, 1-12.
- ALPTEKİN, A. B. (2009). *Âşık Veysel*. Ankara: AKDITYK Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- APAYDIN, H. (2005). Âşık Veysel Şatıroğlu'nda Dini Tecrübe. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 3, 179-191.
- ARAZ, R. (2008). Âşık Veysel'in Bu Bendeki Aşk Olmasa Şiiri Üzerine. *Mürekkep Kültür Sanat Edebiyat Serisi* 3, 1, Kitap 6, 16-20 Erişim: http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/rifat_araz_asik_veysel_bu_bendeki_ask_olmasa_siiri.pdf
- BAŞ, B. (2011). İlköğretim Yüz Temel Eserin Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Temalar Açısından Analizi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Mustafa Kemal University Journal Of Social Sciences Institute*, 8(15), 175 – 200.

- BULUT, M. H. (2013). Âşık Veysel'in Müziksel Yeteneği. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(9), 17-25.
- COŞKUN ELÇİ, A. (2009). Yetiştirdiği Ortam ve Yetiştiren Unsurlar Işığında Müzik Yönü ile Âşık Veysel. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 51, 189-210.
- DİL DERNEĞİ (1999). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Dil Derneği Yayınları.
- GÜLERYÜZ, H. (2003). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- GÜNAY, U. (1993). Âşık Veysel ve Âşık Tarzı Şiir Geleneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10(1), 21-42.
- KAYA, D. (2011). *Âşık Veysel*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KAYA, M. (2013). Okuma-Yazma Öğretiminde Şiir. *Dil ve Edebiyat Dergisi / Journal Of Linguistics and Literature*, 10(1), 49-96.
- KIBRIS, İ. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Tekağaç Eylül Yayınları.
- KÜÇÜKAVŞAR, A. ve HASIRCI, S. (2013). Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Çocuğa Göreliliği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute*, 10(24), 57-76.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*, Erişim: <http://ttkb.MEB.gov.tr/program2.aspx>
- OGUZCAN, Ü. Y. (1973). *Dostlar Beni Hatırlasın*. İstanbul: Özgür Yayınları
- ÖZDEMİR, E. (2013). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ÖZEN, K. (2009). *Âşık Veysel, Selam Olsun Kucak Kucak, Hayatı ve Şiirleri*. İzmir: Duvar Yayınları.
- ÖZKAN, R. (2014). Âşık Veysel'de Somut Olmayan Kültürel Miras. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 569-583.
- SEVER, S. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.
- ŞİMŞEK, T. ve YAKAR, Y. M. (2012). Çocuk ve Edebiyat. *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (ss. 13-44). Ed.: Tacettin Şimşek. Ankara: Grafiker Yayınları.
- ŞİRİN, M. R. (1997). Çocuklar İçin Sanat ve Edebiyat. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987* (ss. 390-395). Yayına Hazırlayan ve Yöneten: Mustafa Ruhi Şirin. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- TEK, R. (2016). Edebiyat-Toplum İlişkisi Bağlamında Âşık Veysel'in Şiir Dünyası. *Sutad*. 40, 327-350.
- YALÇIN, A. ve AYTAŞ, G. (2012). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- YENEN, Y. (2010). Âşık Veysel'in Şiirlerinde İkilemeler. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 59-70.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILDIRIM, İ. M. (2004). Âşık Veysel Türk Dünyasında. *Karadeniz Araştırmaları*, 2, 43-48.